

## **Makitu ki Pol ndangi adi Epeji'gi Ta ki do makitu'ti ki Pol ndangi adi Epeji'gi**

Makitu kin to to makitu ki Pol ndangi ulə'n kadi njekawnan'gi ki dangi dangi ki sii donangi Aji'ti ki Du tudəi be. Mbunə njekawnan'gi'ti kin Epeji in'ti non. Me makitu'ti kin Pol ɔsi kagi do ta'ti ki Luwə oji me'ne'ti kadi «n'mbon'n nya'gi ki dɔran'ti ki nya'gi ki donangi'ti pəti ginn Burədo'ti ki kareba ki in Kirisiti» (1.10). Me njekawnan'ti lə Kirisiti Juwipi'gi ki Juwipi'gi el indəi rɔ'de nan'ti to de'gi ki kareba, darɔ ki kare ki Kirisiti in do. Kində rɔ nan'ti ki ulə ngirə'ne do bar ki Kirisiti bari'n de'gi kete non nya'gi'ti pəti kadi in lə'ne, ki kaji ki aji'de kitakul memaji lə'ne. Kində rɔ nan'ti kin in rota ki row lə Ndil Luwə ki isi me njekunme'gi'ti ningə njekuləbər'gi lə Kirisiti rai kində rɔ nan'ti kin adi tɔgi ki taa. Rowninn makitu ki nja joo tɔji gorow ki maji kadi kində rɔ nan'ti to'n dann njekawnan'ti ki njekunme'gi'ti ki ndo'gi ndo'gi. Maji kadi njekunme'gi ndiginan, iləi koji donan'ti yo ki ne ningə rai oyo Luwə me nya'gi'ti pəti.

Ta'gi ki me'ti: Kaji in ki row lə Kirisiti 1-2. Kində rɔ nan'ti lə njekawnan 3.1-4.16. Kisikidɔtaa ki sigi me Kirisiti in ndigi 4.17-6.24.

### *Kuwə ji nan*

<sup>1</sup> M'in Pol ki njekawkulə lə Jeju Kirisiti kigo ndigi'ti lə Luwə ə m'ndangi makitu kin madi'se in de'gi lə Luwə ki nje ra nya ki low'ə'ti me tɔ Jeju Kirisiti, ki sii me be'ti ki Epeji. <sup>2</sup> M'dəji kadi Luwə ki Baw'je in ki Burəbe lə'je Jeju Kirisiti adi memaji ki lapiya in dɔ'se'ti.

### *Ramaji lə Luwə ki takul Kirisiti*

<sup>3</sup> Piti ki dɔ Luwə'ti ki Baw Burəbe lə'je Jeju Kirisiti, ki adi'je majikur, adi in majikur ki dangi dangi kigo Ndil'ti ki in dɔran'ti, me tɔ Kirisiti'ti. <sup>4</sup> Be ə, loki Luwə ra dɔran ki dɔnangi ki nya'gi ki me'ti el bay, mbəti'je me Kirisiti'ti to ngann koti lə'ne kadi j'ari njay ki kanji ta madi dɔ'je'ti takum'ə'ti. Nya'gi kin toji kadi Luwə ndigi'je. <sup>5</sup> Toki Luwə ndigi'n'je kakin ə, ində'n'je kete non dɔkagilo'gi'ti, kadi ji tɔli ngann'a'gi ki takul Jeju Kirisiti, kigo memaji'ti li'ə tado lə'je. Nya kin ə Luwə ge. <sup>6</sup> Adi j'osi pa j'uləi toji dɔ Luwə'ti, tado memaji li'ə ki əti bol. Memaji kin, adi'je kare ki takul Ngonn'o ki ndig'ə ngayn. <sup>7</sup> Me Kirisiti'ti, ki takul mosi ki anyi dɔ kagidəsi'ti, j'in ki taa k'ilə taa, ningə majel'gi lə'je in ki k'inyə go kɔ tɔ. Be ə, Luwə oji'n'je memaji lə'ne ki ngayn me nyakingə'ti pəti. <sup>8</sup> Oyo, Luwə adi ramaji li'ə ki to mbar mbar nanyi sə'je, nanyi ki əti bol. Be ə, adi'n'je tər ki nyagər ki ngayn. <sup>9</sup> Ningə kigo ra maji'ti lə Luwə ki ngayn, adi ji gəri kɔjitara li'ə ki to lo kiyə'ti. Kɔjitara kin, rago'ə kete kadi n'a ra ki takul Kirisiti. <sup>10</sup> Kɔjitara lə Luwə kin, in kadi kaw nya'gi ki dɔran'ti ki nya'gi ki dɔnangi'ti ne pəti, ginn togi'ti lə nje konbe ki kareba ki in

Kirisiti. Nya kin, a ra nya dokagilo'ti ki Luwə inbe oji.

<sup>11</sup> Luwə adi nya'gi pəti rai nya toki inbe oji'n eke ndigi'n kete. Be ə, mbəti'n'je kete kigo kojitara'ti li'ə, adi ji təli de'gi li'ə kigo kində rə nan'ti lə'je ki Kirisiti. Ningə adi'je nya ki un'n mindi'ne kadi n'adi'je tɔ. <sup>12</sup> Luwə ra be kadi j'osi pa j'uləi toji dɔ kəti bol'ti li'ə, J'ingi ki j'indəi me'je dɔ Kirisiti'ti ki in Mesi De ki Luwə mbət'ə dokete.

<sup>13</sup> In me Kirisiti'ti tɔ ə, ingi kaa, oyi dɔ ta ki rəta'ti, ki in Poyta ki maji ki aji'se. Ningə go'ti, uni me'se adi Kirisiti, ə Luwə ində ndunə ki ndaja lə'ne rə'se'ti. Ndunə kakin in Ndil Luwə ki un'n ndu'ne dɔ'ti kete nu. <sup>14</sup> Ndil Luwə kin toji kadi j'a j'ingəi ndəgi nya nduwə'gi pəti ki Luwə a adi'je. Nya nduwə'gi kin j'a j'ingəi pəti ndɔ ki Luwə a taa'je ilə'je taa ji majel'ti ratata. Adi j'osi pa j'uləi toji dɔ Luwə'ti ki əti bol.

*Pol elta ki Luwə tado kunme lə nje ki Epeji'ti*

<sup>15</sup> In kin ə, m'in ka loki m'oo poy kunme lə'se ki uni adi Burəbe Jeju, ki poy ndigi lə'se ki isi ndigi de'gi lə Luwə pəti, <sup>16</sup> ndɔ ki m'oo'n ta inbe kin nu, ra adi m'inyə ta ra oyo Luwə tado lə'se el me kelta'gi'ti lə'm ki m'nji m'el si'ə. M'nji m'bar tə'se ta ta. <sup>17</sup> M'dəji kadi Luwə lə Burəbe lə'je Jeju Kirisiti, Baw ki nje toji, adi'se ki takul Ndil Luwə, tər, ki gər ginn nya ki to lo kiyə'ti, kadi in gəri'ə'n'ə ar njay. <sup>18</sup> M'dəj'ə kadi ra adi hangal'se to ar njay, kadi in gəri nya kindəmedəti ki adi'se dokagilo'ti ki bari'n'se. Ta kadi in gəri nya nduwə ki a adi'se

ki in nya nduwə ki maji ngayn. In nya nduwə ki ində ta dangi tado lə'se, ki ndəgi de'gi pəti ki in yan'a'gi. <sup>19</sup> Ningə a gəri tōgi ki əti bol utə tōgi'gi pəti ki Luwə oji tado lə'je j'in ki j'uni me'je j'adi'ə. Ningə tōgi kakin, Luwə oji ki taga me tōgi'ti ki əti bol. <sup>20</sup> Tōgi ki əti bol kin, Luwə toji taga, dəkagilo'ti ki adi Jeju Kirisiti ində taa dann njekoy'gi'ti, ə ad'a isi dōjikol'ɔ'ti me dōran'ti. <sup>21</sup> Low'ə'ti kin, Jeju onbe ki tōgi lə nje konbe'gi pəti ki me dōran'ti, tōgi ki utə, ta tɔ'a in dō tōgi'ti pəti tɔ, tōgi lə nje konbe'gi pəti ki me dōran'ti, tado dəkagilo ki ngosine kin par el, nan biti dəkagilo'ti ki a re. <sup>22</sup> Oyo, Luwə ulə nya'gi pəti ginn tōgi'ti lə Kirisiti. Loki ində dō nya'gi'ti pəti ningə, mbət'ə ad'a in ki boi dō Njekawnan'gi'ti. <sup>23</sup> \*Njekawnan'gi toi to ngann rɔ'a'gi be. Kasi nan gaki lə Kirisiti rosi Njekawnan'gi ki dəkagilo'gi pəti. Ningə Kirisiti kaa, kasi nan gaki lə Luwə ros'o tɔ.

## 2

### *Kaji in ki takul memaji*

<sup>1</sup> Ki ojidɔ'se, kete in de'gi ki koy tado nyara'gi ki gorow'ə'ti el, tado majel'gi lə'se. <sup>2</sup> Majel'gi lə'se kin ra adi mayinu gorow nya ra'se'gi in go hal nyara lə de'gi ki dōnangi'ti, uni go ngar lə tōgi lə ndil'gi ki majel ki me nəl'ti. Ndil ki majel kin ə, isi ra kulə ngosine me de'gi'ti ki nje kɔsi ta Luwə. <sup>3</sup> J'ingi kaa, ndəki mayinu j'in mbunə de'gi'ti kin tɔ. Adi ji njiyəi kigo ndigi'ti lə nyənn'gi darɔ, j'isi ta nya ra'ti ki kadi ji toli kon ndigi ra lə darɔ, ki mərta'gi lə'je ki majel yo. Be

ə kigo jibəl kisi'je ki dɔ'je taa'ti, ji toi to ndəgi de'gi kin be, adi wongɪ lə Luwə in dɔ'je'ti tɔ.

<sup>4</sup> Nan Luwə in nje k'oo kumtondoo ki əti ɓol, adi ndigi'je ngayn. <sup>5</sup> Be ə, j'ingi ki ndɔki j'in de'gi ki koy ki takul majel'gi lə'je kin, təl'je adi j'in nje kisi ki dɔ'je taa ki Kirisiti. Oyo in ki takul memaji ə ingəi kaji. <sup>6</sup> Ki takul kində rɔ nan'ti lə'je me tɔ Jeju Kirisiti'ti, Luwə adi j'ində taa si'ə nan'ti dann nje koy'gi'ti, ə adi j'onyibe nan'ti si'ə me dɔran'ti tɔ. <sup>7</sup> Luwə ra be kadi ɔji'n kadi de'gi pəti gəri tado dɔkagilo'gi ki a rei, memaji li'ə ki dɔboy'o goto, ki ɔji ki takul Jeju Kirisiti ki gorow ramaji li'ə tado lə'je. <sup>8</sup> In takul memaji ki gorow lə kunme ə, ingəi kaji um in kigo kɔji ta ra'ti lə'se el. Nan in Luwə ə adi'se kaji kin kare. <sup>9</sup> Kaji kin in ki takul kulə ra'se madi ki maji el. In be el, kadi de madi ində'n kadi'ne el. <sup>10</sup> Oyo, j'in kuləra ji Luwə. Ində'je kigo kində rɔ nan'ti lə'je me tɔ Jeju Kirisiti kadi ji rai kulə'gi ki maji me kisikidɔtaa'ti. Ningə kulə'gi kakin, inbe ində dɔ'a nan'ti kete kadi ji rai'de.

### *K'in kare me Kirisiti'ti*

<sup>11</sup> Adi me'se olo dɔ'ti, toki ndɔki kete, in Juwipi kɔji'gi el, adi \*Juwipi'gi ki nje ɓar rɔ'de nje kujə mɔti'de, ki in nya ki de'gi rai ki ji'de adi awi ki ndunə rɔ'de'ti, ɓar'se nje kujə mɔti'de'gi el. <sup>12</sup> Kadi me'se olo dɔ'ti toki dɔkagilo'ə'ti kin, in ki gangɪ nan'ti ki Kirisiti. In mbunə de'gi'ti lə Luwə ki in Isirayel'gi el. Ingi gotoi me kunmind'i'ti ki Luwə un adi de'gi lə'ne kin. Sii dɔnangi'ti ne, indəi me'se dɔ nya madi'ti el num, dɔ Luwə'ti el num. <sup>13</sup> Nan ngɔsine ki takul kində rɔ nan'ti

lə'se me tɔ Jeju Kirisiti, ingi ki ndɔki mayinu in sanyi, in tɔli de'gi ki ndɔkba ki takul mosi Kirisiti. <sup>14</sup> Tado in Kirisiti inbe ə re ki kisi ki nan ki lapiya mbunə'je'ti. In ə ra adi Juwipi'gi ki de'gi ki in Juwipi'gi el tɔli de'gi ki kareba. Koy'o dɔ kagidəsi'ti ɔr ban ki to dann'je'ti kete kɔ. <sup>15</sup> Jeju Kirisiti tɔl ndukun'gi lə \*Moji nya'gi ki kare'ti, ki row ra kulə'gi. Ningə, un ginn de'gi ki joo kin tɔl indən ginn de'gi ki kare ki sigi ki gorow kində rɔ nan'ti si'ə lə'de. Be ə, adi lapiya to'n mbunə'de'ti. <sup>16</sup> Jeju ndigi kadi ginn de'gi ki joo kin ulə'de noji nan'ti ki Luwə, kadi tɔli darɔ ki kareba. Ningə ki takul koy'o dɔ kagidəsi'ti, tuji'n nya ki ra adi in njeban'gi lə nan kin kɔ. <sup>17</sup> Re iləmbər Poyta ki maji ki ɔjido lapiya adi ingi ki in sanyi, taa tado lə nje'gi ki in ndɔkba tɔ. <sup>18</sup> In ki takul Jeju ə j'in pəti ki j'in, Juwipi'gi eke Juwipi'gi el, j'asi kadi ji rei takum Luwə'ti ki takul Ndil ki kareba inbe kin.

<sup>19</sup> Be ə, ingi ki in Juwipi'gi el, in mbah'gi el, eke nje dər ki nja'de ta el nga. Nan ngɔsine, in ngann nje be ki mbunə de'gi'ti lə Luwə. In ngann'gi ki me Kəy'ti lə Luwə. <sup>20</sup> Ingi toi to mbal'gi ki Luwə indən kəy be. Ningə ngirə kəy kakin in ki kində dɔ njekawkulə'gi'ti ki njekeltakita Luwə'ti. Ə Kirisiti inbe ə in mbal ki dɔ kum kəy'ti. <sup>21</sup> In me kində rɔ nan'ti lə'je ki Kirisiti'ti ə mbal ra kəy'gi kare kare uwəi nan maji. Ningə kəy kakin aw ki taa mad'a'ti ki kete kete kadi tɔl kəy ki ar njay me Burəbe'ti. <sup>22</sup> In me kində rɔ nan'ti ki Jeju Kirisiti ə, ingi ki in Juwipi'gi el ka, indəi rɔ'se nan'ti ki ndəgi de'gi lə Luwə kadi tɔli kəy ki Luwə sii me'ti ki takul Ndil'ə.

### 3

*Pol nje kiləmbər Poyta ki maji rə de'gi'ti ki in Juwipi'gi el*

<sup>1</sup> In ki tado kin ə, m'in Pol, m'in dangay tado Poyta ki maji lə Jeju Kirisiti, tado lə'se in de'gi ki in Juwipi'gi el. <sup>2</sup> M'gər maji kadi oyi poy kuləbər ki Luwə, kigo me maji'ti li'ə, ulə ji'm'ti tado maji lə'se. <sup>3</sup> Luwə te ki do nya'gi ki to lo kiyə'ti adi'm m'gər. In nya'gi kin ə m'ndangi'de m'ulə'n madi'se. <sup>4</sup> Loki tudəi makitu ki m'ndangi m'ulə'n madi'se kin ningə, inbe'gi a oyi nyagər ki ojido Kirisiti ki to lo kiyə'ti, ki Luwə te ki do'a adi m'gər ar njay kin. <sup>5</sup> Toki rəta'ti, nya'gi ki Luwə te ki do'a adi njekawkulə'gi, ki de'gi ki njekeltakita'a'ti ki ində'de ta dangi to nje ra kulə lə'ne, ki takul Ndil Luwə kin, te ki do'a be adi kaw'je'gi ki kete el. <sup>6</sup> Ningə nya ki to lo kiyə'ti kakin, ki takul kində rə nan'ti lə'de ki Jeju Kirisiti ə, de'gi ki in Juwipi'gi el, a ingəi nya nduwə nan'ti se'je j'in ki j'in Juwipi'gi; in se'je nan'ti me darə'ti ki kare, taa kunndu ki kare inbe kin to tado lə'de me to Kirisiti'ti, ki takul Poyta ki maji.

<sup>7</sup> M'təl njekuləbər lə Poyta ki maji kin. In kin in kadikare ki Luwə adi'm kigo memaji'ti li'ə ki takul kuləra təg'ə. <sup>8</sup> M'in ki nda'a'm goto utə njekunme'de kadi Kirisiti pəti tigə. Ningə re in be kaa, Luwə oo maji ngayn kadi m'in ə, ulə kulə kiləmbər Poyta ki maji lə Kirisiti ji'm'ti tado de'gi ki in Juwipi'gi el. In nyakingə kibo ki utə nyagər lə de'gi lə Kirisiti pəti tigə. <sup>9</sup> Ningə m'ingə kadikare ki kadi m'təji'n de'gi pəti ar

njay, ke gorow ki bann ə, Luwə a tɔl'n ta nya ki un ndu'ne dɔ'ti, ki to lo kiyə'ti kin wa. Luwə ki njera nya'gi pəti, iyə dɔ nya kin ki de'gi ki dɔkagilo'ti ki mayinu. <sup>10</sup> Ningə ngɔsine ki takul Njekawnan'gi, nje konbe'gi ki nje tɔgi'gi ki me nəl'ti taa, asi kadi gəri nyagər lə Luwə. Nyagər kin, Luwə tɔji ki row'gi ki dangi dangi. <sup>11</sup> Nya kin tɔlta'ne kigo kɔjitarə'ti lə Luwə ki to ki biti ki non'ti ki takul Burəbe lə'je Jeju Kirisiti. Kɔjitarə kakin, tɔlta'ne ki takul Burəbe lə'je Jeju Kirisiti. <sup>12</sup> Me kində rɔ nan'ti lə'je ki Kirisiti ə, j'ingəi tarow ki gorow lə kunme kadi ji ndɔti ki rɔ Luwə'ti ki me ki tinyi kati. <sup>13</sup> In be ə, m'dəji'se kadi adi me'se tuji tado lə kon'gi ki m'nji m'ingə tado lə'se kin el. Nan kadi in ginn rɔnel lə'se yo taa.

### *Ndigi ki Kirisiti ndigi'je*

<sup>14</sup> Tado kin ə, m'nji m'osi məkəsi'm nanga non Baw'je ki dɔran'ti, <sup>15</sup> ki takul'ə ki kar'ne ba ə, ginn koji'gi ki dɔran'ti eke ki dɔnangi'ti ne sii ki dɔ'de taa. <sup>16</sup> M'dəji Luwə kigo nyakingə'ti li'ə ki ngayn kigo Ndil'ti, kadi adi'se in njekunme'gi tɔgi kadi nganyi ki takul Ndil'ə me'se'ti. <sup>17</sup> Kadi Kirisiti ra lo kisi lə'ne ngarme'se'ti ki takul kunme. Nya dəji lə'm in kadi ndiginan ra sese adi nganyi, ningə kadi ginn'se uwə nangi ngan me'ti tɔ. <sup>18</sup> Be ə, a asi kadi in gəri ki ndəgi de'gi lə Luwə pəti, kadi ndigi lə Kirisiti in ndigi ki əti ɓol, ki de asi kadi a mbɔji ngal'a ge tat'a ge kow'ə ge ki ngal'a ki ta ge el ratata. <sup>19</sup> Oyo, a asi kadi in gəri ndigi lə Kirisiti ki utə nyagər'gi pəti, ningə kadi Luwə inbe rosi'se ki rosi ki betete lə'ne.



<sup>20</sup> Luwə ra nya'gi ki takul tɔgi ki isi me'je'ti. Ningə, loki ji dəji'ə nya madi ə, ra utə nya ki ji dəji'ə, eke, in ki j'isi məri to mər bay. <sup>21</sup> Kadi toji in dɔ'a'ti mbunə Njekawnan'gi'ti ki takul Jeju Kirisiti, tado ginn de'gi'ti pəti, ki dokagilo'gi ki dokagilo'gi. \*Amen!

## 4

### *K'in daro ki kare me Kirisiti'ti*

<sup>1</sup> M'ulə dingəm me'se'ti, m'in ki m'in dangay tado lə Burəbe, kadi gorow kisikidɔtaa lə'se asi ta bar ki Luwə bar'se. <sup>2</sup> Kadi awi ki sɔl dɔ, ki hal ki sɔl lɔm lɔm, ki koreme, ə kadi sii dɔ'ti ki nan me ndigi nan'ti. <sup>3</sup> Uwəi rɔ'se ngan kadi ngəmi go k'in'se kare me Ndil Luwə'ti, ki gorow kisi nan ki lapiya. <sup>4</sup> Daro in kareba, taa Ndil Luwə kaa, in kareba tɔ. In be tɔ ə, Luwə bar'se kadi awi ki nya kindəmedɔti kareba tɔ. <sup>5</sup> Burəbe in kareba, kunme in kareba, ta batəm kaa in kareba tɔ. <sup>6</sup> Luwə in kareba, ningə in ə, in Baw'je pəti, taa in dɔ nya'gi'ti pəti, ra kulə ki takul de'gi pəti, ningə isi me de'gi'ti pəti tɔ.

<sup>7</sup> Nan, de ki ra ra dann'je'ti, ingə kadikare ra kulə ki sɔw dɔ'ne, kigo kadi'ti ki Jeju Kirisiti ndigi kadi'n'je. <sup>8</sup> In be ə, ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina:

«Loki in aw me lo'gi'ti ki taa nu, uwə dangay'gi, Adi aw se'de kum'ne'ti, Ningə adi kadikare de'gi.»

<sup>9</sup> Ningə k'el kene: «In aw me lo'gi'ti ki taa», kin, to ar njay kadi kete bay ta kadi aw taa, Kirisiti ur aw ginn dɔnangi'ti, me lo'gi'ti ki bo nu tɔ. <sup>10</sup> Nje k'aw nanga inbe kin ə, in nje

k'aw lo'gi'ti ki taa gidi dōran'gi'ti tō. Nya kin ra nya be kadi Ndil'ə in me nya'gi'ti pəti. Ta kadi onbe dō nya'gi'ti pəti me lo'gi'ti pəti tō. <sup>11</sup> In ə adi kadikare de'gi, nje ki nan'gi adi in njekawkulə'gi, nje ki nan'gi kadi in de'gi ki njekeltakita Luwə'ti, nje ki nan'gi kadi in de'gi ki nje kiləmbər Poyta ki maji, nje nan'gi kadi in de'gi ki njekul Njekawnan'gi, ningə kadi nje ki nan'gi in njendo de'gi tō. <sup>12</sup> Ki gorow kin ə, ra adi de'gi lə Luwə a asi kadi rai kulə li'ə, kadi Njekawnan'gi toi to daro Kirisiti ki tōgi ki kete kete be. <sup>13</sup> Ki row kin ə, j'in pəti, j'a tei k'in kare me kunme'ti, ki gər Ngonn lə Luwə'ti. Ningə j'a təli Njekawnan'gi ki tōgi gangi, ə j'a tōgi par par biti kadi j'a toi to Kirisiti be. <sup>14</sup> Be ə, j'a toi to ngann'gi ki nəl nyando'gi ki ngom isi aw se'de ki yo ge ki ne ge be el, to tokibo ki pungi mann ba si ra'a be el nga. Ningə de'gi ki nje kədi de'gi ki ta'gi ki ngom'gi lə'de kin, a rai'je kadi ji ndəm row ki takul nyando'gi lə'de ki ngom kin el tō. <sup>15</sup> Nan kadi ji ndiginan yo ge ki ne ge me k'el nan ta ki rōta'ti, kadi ji tōgi me nya'gi'ti pəti, biti kadi ji toi to Kirisiti inbe be, in ki in ki boi ki dō Njekawnan'gi'ti. <sup>16</sup> Me Kirisiti'ti ə daro ba pəti in ki rōti nan'ti maji ki takul dōkur'gi lə ngirə ki ra. Loki ngonn rō ki ra, ra kulə lə'ne maji ningə, a ra kadi daro ba pəti a tōgi taa taa ningə gəsirə me ndigi nan'ti.

### *Kisikidōtaa me Kirisiti'ti*

<sup>17</sup> In be ə, m'el'se ta kin, ə m'təl m're dō'ti bay me tō Burəbe'ti. Ononyi'se kadi row njiyə'se to to nya de'gi ki gəri Luwə el kam be, tado kulə

ra'de in kigo merta'gi'ti la'de ki nda'a goto. <sup>18</sup> Lo ki ndul onbe do nyager'ti la'de. In sanyi kadi kisikidotaa'ti ki sigi ki Luwe adi. Toki rota'ti, gari el tado me ngan la'de. <sup>19</sup> In de'gi ki nya ki majel ki a rai e ro'de a sol'de do'ti goto. Dokagilo'gi la'de peti in kadi rai nya'gi ki majel. Be e, nyara'de ki dangi dangi ki to njen kin, deg'gi kin, nanyi ki lo ra'a'ti ki non'de'ti.

<sup>20</sup> Nan ingi, in kigo row'gi ki be kin e, ndoi kadi gari Kirisiti el. <sup>21</sup> Toki rota'ti oyi ta ki sow do'a nga, ninge, ingi ki in njekunme'gi, ndoi'se nya'gi ki awi nan'ti ki rota ki de a inge ro Jezu'ti. <sup>22</sup> Re in be ninge, sow kadi mbeti nya ra'se'gi ki mayinu kigo lo koki de'ti, ki ndigi ra'gi li'e ki majel ki a aw ki de tuji'ti. <sup>23</sup> Maji kadi inyei adi Ndil Luwe yeti merta la'se. <sup>24</sup> Maji kadi tali de'gi ki sigi ki Luwe ind'e'de kigo merta'ti la'ne, kadi kisikidotaa la'se in dana e ar njay ki row la rota.

<sup>25</sup> Tado kin e, kadi inyei ta kel ta ki ngom ko, e kadi de ki ra, elta ki rota'ti madi'ne, tado j'in peti j'in ngann ro ki kare. <sup>26</sup> Re wongi ra'se e, kadi wongi kin aw sese adi rai majel el. Ononyi'se kadi isi me wongi'ti ba biti kadi kadi ur do'se'ti. <sup>27</sup> Adi tarow Su kadi dum do'se el. <sup>28</sup> Kadi de ki in njebogi kete e inyee ta bogi la'ne, ninge kadi ra kul'e ki ji'ne kadi inge'n nya e ra'n ki de ki nya to ro'a <sup>29</sup> Kadi ta ki majel ki a tuji me madi'se'gi te ta'se'ti el. Nan kadi ta ki maji ki a ra ki njekunme'gi ki rangi e te ta'se'ti. Ta ki be kin e a ra maji ki de'gi ki nje k'oo do ta la'se. <sup>30</sup> Ononyi'se kadi adi me Ndil Luwe tuji. Ndil Luwe kin e Luwe adi'se kadi toji kadi in yan'a'gi. Ninge Ndil kin adi me'je tinyi kati toki ndo madi

a re non, ki Luwə a taa'je ilə'je taa ki ratata me majel'ti.

<sup>31</sup> Ori hal'gi ki kati bangi pəti me'se'ti kə. Ngəmi majel madi me'se'ti el, ki wongi, ki kəl nan, ki taji nan. Ningə kadi hal mendul goto me'se'ti to goto. <sup>32</sup> Kadi rai maji ki nan ki yo ki ne. Ningə kadi ta on me'se tado lə nan, ə inyəi go majel ki madi'se'gi rai sese kə toki Luwə inyə'n go majel'gi lə'se kə, me to Kirisiti be to.

## 5

### *Kisikidɔtaa me kunji'ti*

<sup>1</sup> Ingi ngann'gi ki Luwə ndigi'se ə, maji kadi ndaji'ə. <sup>2</sup> Maji kadi isi ki do'se taa me ndigi nan'ti, toki Kirisiti ndigi'je ə adi ro'ne Luwə koy'ti tado lə'je, to kadikare eke nya mosi ki əti Luwə maji be. <sup>3</sup> Be ə, ta k'in se de'gi'ti lə Luwə, kadi kaya ki ra ki ndəgi nya'gi ki toi njen kaa gotoi dann'se'ti num to. Elita nya'gi ki be kin dann'se'ti el to k'el el. Taa kadi kumnda goto dann'se'ti to. <sup>4</sup> In gorow'ə'ti el kadi ta'gi ki to njen ki ta ki minə madi'gi te ta'se'ti. Nan kadi ta ki a te ta'se'ti, in ta ra oyo Luwə yo taa. <sup>5</sup> Maji kadi in gəri nya'gi kin maji: njera kaya'gi num, njera nya'gi ki to njen num, njera kumnda nya'gi ki asi nan ki yo ki ra num kin, a oy Konbe lə Kirisiti eke lə Luwə el. <sup>6</sup> Kadi adi de madi ədi'se ki ta'gi ki nda'de goto el. Tado in ki takul nya'gi ki be kin ə, wongi lə Luwə isi re'n do de'gi'ti ki nje təl ro'de go ta'ti li'ə el. <sup>7</sup> Be ə, maji kadi indəi ro'se nan'ti se'de do nya madi'ti el. <sup>8</sup> Toki ro'ta'ti, ndəki mayinu sii me lo ki ndul'ti, nan ngəsine, ki

takul kində rɔ nan'ti lə'se ki Burəbe, in de'gi ki lo ki ar njay'ti, ə maji kadi nya ra'se in nyara lə ngann'gi ki lo ki ar njay'ti. <sup>9</sup> Tado kandi kuləra ki maji lə de ki in lo ki ar njay'ti in: nya ra'gi ki maji, ki nya ra'gi ki dana, ki nya ra'gi ki rɔta'ti. <sup>10</sup> To ngann'gi ki lo ki ar njay'ti, maji kadi indəi togi dɔ rɔ'se'ti kadi ɔri mbunə nya ki nəl Burəbe ki nya ki nəl'ə el nan'ti. <sup>11</sup> Kadi nya madi ki ore'se nan'ti ki nya ra'gi ki majel ki lo ndul'ti kin goto. Nan tei ki ginn'de taga to te yo taa. <sup>12</sup> Tado nya'gi ki ko de'gi kin isi rai lo kiyə'ti, in nya'gi ki to rɔsɔl ngayn kadi de elta'a. <sup>13</sup> Ningə loki de ɔr ginn nya'gi ki isi rai ə, kulə ra'de'gi ki majel to taga ar njay njay. <sup>14</sup> Tado nya'gi pəti ki ginn'de te lo kunj'i'ti təli lo kunji. In be ə, makitu lə Luwə ene:

«Ndəl dɔ bi'ti, in nje to bi,  
 Ində taa dann njekoy'gi'ti,  
 Ə Kirisiti a adi kunj'i lə'ne a unji dɔ'i'ti.»

<sup>15</sup> Kadi indəi kumkədi dɔ rɔ'se'ti me ji kisikidɔtaa'ti lə'se. Kadi nya ra'se in nyara lə de'gi ki nje tər'gi um, nyara lə mbo'gi el. <sup>16</sup> Dɔkagilo ki j'isi'ti kin in dɔkagilo ki majel, ə kadi dɔkagilo'gi pəti ki Luwə adi'se ə, rai nya'gi ki maji ta ta um adi dər kare el. <sup>17</sup> Tado kin ə, kadi toi to de'gi ki kur dɔ'de goto be el, nan kadi in gəri nya ki in ndigi lə Burəbe.

<sup>18</sup> Adi yiwi kandi nju ra'se el tado yiwi ki ra a aw ki de kaya ki ra'ti. Nan kadi rosi ki Ndil Luwə ki ar njay yo taa. <sup>19</sup> Maji kadi elinan ta me pa'gi'ti, osi pa'gi lə Luwə ki ndəgi pa'gi ki Ndil adi'se. Osi pa'gi kin uləi toji dɔ Burəbe'ti ki ngarme'se ba pəti. <sup>20</sup> Dɔkagilo'gi pəti, kadi

rai oyo Luwə ki Baw me nya'gi'ti pəti, me tɔ Burəbe'ti lə'je Jeju Kirisiti.

*Kulə noji ki to mbunə dene'gi'ti ki dingəm'gi*

<sup>21</sup> Uləi dɔ'se ginn tɔgi'ti lə nan ki yo ki ne, tado koji ki k'ilə dɔ Kirisiti'ti ki awi. <sup>22</sup> In dene'gi, kadi nan nan ulə dɔ'ne ginn tɔgi'ti lə ngaw'ne toki isi uləi dɔ'se ginn tɔgi'ti lə Burəbe be. <sup>23</sup> Tado ngaw in ki boi dɔ dene'ti, toki Kirisiti in ki boi dɔ Njekawnan'gi'ti kin be tɔ. Kirisiti in Njekaji Njekawnan'gi ki in darɔ'a'gi. <sup>24</sup> Be ə, toki Njekawnan'gi uləi dɔ'de ginn tɔgi'ti lə Kirisiti kakin ə, dene'gi kaa, kadi uləi dɔ'de ginn tɔgi'ti lə ngaw'de'gi me nya'gi'ti pəti tɔ.

<sup>25</sup> Ningə in ngaw dene'gi, maji kadi in ndigi ne'se'gi toki Kirisiti ndigi'n Njekawnan'gi ə adi rɔ'ne koy'ti tado lə'de kin be. <sup>26</sup> Adi rɔ'ne koy'ti kadi təl Njekawnan'gi de'gi ki ar njay ta k'in'de de'gi'ti lə Luwə, go togi ki togi'de ki mann num ki ta lə'ne num tɔ. <sup>27</sup> Jeju ge kadi n'te ki Njekawnan'gi takum'ne'ti ki kɔsikurə ki əti ɓol, ki kanji yoro num, ki ngirə rɔ'de'gi ra ju ju el num, kadi nya madi ki asi nan el goto rɔ'de'ti num tɔ. Ge kadi Njekawnan'gi ari njay ki kanji ta madi dɔ'de'ti. <sup>28</sup> Be tɔ ə, maji kadi ngaw dene'gi ndigi ne'de'gi toki isi ndigi darɔ'de in be be. De ki nje ndigi ne'ne, ndigi darɔ'ne inbe. <sup>29</sup> Toki rɔta'ti, de ki ɔsi rɔ'ne ta nja kare goto. Nan j'in pəti j'uli'de ki nyakusɔ, ə j'indəi kum'je go'de'ti to kində yo taa. In be ə, Kirisiti isi ra'n ki Njekawnan'gi, <sup>30</sup> tado j'in ngann darɔ'a'gi. <sup>31</sup> Tado kin ə, dingəm a inyə'n baw'ne in ki kon'ne, ningə tinyəi nan ki ne'ne, ə in joo pəti

təli daro ki kare. <sup>32</sup> Nyando kibo to me ta'ti kin, nan m'el'se kadi in ta ki ojido Kirisiti ki Njekawnan'gi. <sup>33</sup> Nya ki maji kadi de ra ə to kin, kadi ngaw dene ki ra ndigi ne'ne to daro'ne inbe be, ə kadi dene təl ro'ne go ta'ti lə ngaw'ne to.

## 6

### *Ta lə ngann'gi ki baw de'gi*

<sup>1</sup> Ngann'gi, ingi ki ndəi ro'se nan'ti ki Burəbe, maji kadi təli ro'se go ta'ti lə nje koji'se'gi, tado in kuləra ki maji. <sup>2</sup> Ōsi kurə baw'i ki kon'i, tado in kin in mbərkikində ki dəkete ki Luwə adi ki kunndu do'ti ki ene: <sup>3</sup> «A isi maji me donangi'ti ningə ndo'i a in ngayn to.»

<sup>4</sup> Ningə in baw'gi, kadi ndəji ndu ngann'se'gi indəi'de bol'ti el, nan kadi ngəmi'de me nyando'ti ki maji, ki me kində koji'ti kigo ta'ti lə Burəbe.

### *Ta lə bər'gi ki be'de'gi*

<sup>5</sup> In bər'gi, maji kadi təli ro'se go ta'ti lə be'se'gi ki donangi'ti ne ki kosikurə ki ngayn, ki bol, ki ngarme ki ar njay toki in Kirisiti inbe ə, isi təli ro'se go ta'ti li'ə be. <sup>6</sup> Ononyi'se kadi rai kulə lə'se dəkagilo'ti ki de'gi indəi kum'de go'se'ti par, toki isi rai kulə kadi ingəi maji takum de'gi'ti yo be. Nan maji kadi rai kulə to bər'gi lə Kirisiti ki isi rai ndigi lə Luwə ki me'de ki kareba be. <sup>7</sup> Maji kadi rai kulə ki ronel, to nya ki in kulə lə Burəbe ə isi rai be, um in kulə lə de'gi el. <sup>8</sup> In gəri bəti toki nan nan a ingə nyakugə goji lə'ne ro Burəbe'ti kigo maji'ti ki ra, re in bər eke in de doro'ne.

<sup>9</sup> In be bər'gi, ingi kaa, kadi adi row nya ra'se maji ki rɔ'de'ti tɔ. Maji kadi inyɔi ta kində'de bol'ti kɔ, ə kadi in gəri toki be'de num, be'se num in kareba, ə isi me dɔran'ti taa nu, ə kɔr kum de dana goto rɔ'a'ti.

### *Rɔ dɔ kunme'ti*

<sup>10</sup> Kadi ji tɔl'n ta ta'gi, maji kadi tɔli de'gi ki nje tɔgi'gi ki takul kində rɔ nan'ti lə'se ki Burəbe ki in nje tɔgi ki ngayn. <sup>11</sup> Maji kadi in tuləi nyakati'gi ki Luwə adi'je ba pəti rɔ'se'ti, kadi rai dingəm non kədinan'gi'ti lə Su. <sup>12</sup> Tado in de'gi ki awi ki darɔ ki mosi ə j'a ji rɔ'i se'de el, nan j'isi rɔ'i ki ndil'gi ki majel ki nje'gi kibo ki dɔ'de'ti, ki nje konbe dɔnangi'ti ki rɔsi ki majel. J'isi rɔi ki ndil'gi ki majel ki dangi dangi pəti ki nje konbe me lo'gi'ti ki dɔran'ti nu. <sup>13</sup> Tado kin ə, maji kadi in tuləi nyakati'gi ki Luwə adi'je ba pəti rɔ'se'ti, kadi loki ndɔ'gi ki majel rei ningə, rai gərərə ba. Ningə kadi go rɔ'ti ə, rai taa ba. <sup>14</sup> Maji kadi rai taa ba! Ningə kadi ta ki rɔta'ti ə doi bədi'se'ti to ndar be, ə kadi nyara ki dana to to bar handi ki kadi doi gu'se'ti be. <sup>15</sup> Maji kadi kində kalangi kaw kiləmbər Poyta ki maji ki nje kadi lapiya, to to sa kulə nja'ti lə'se be. <sup>16</sup> Me nya'gi'ti pəti, maji kadi uni kunme adi to to dər lə'se be, in ki takul'ə ə a ndəi nyakati'gi lə Su ki sii te to por be tɔli kɔ. <sup>17</sup> Kaji ki Luwə aji'je to to jɔgi rɔ ki j'uləi dɔ'je'ti be, ə kadi j'uni ta lə Luwə to kiyərɔ ki Ndil Luwə adi'je be tɔ. <sup>18</sup> Nya'gi kin pəti, dəji Luwə me kel si'ə ta'ti. Eli si'ə ta ki dɔkagilo'gi pəti ki takul Ndil Luwə ki ar njay. Rai ki kisi dɔ nja'ti, ə kadi nanyi ki lo ra'a'ti par par. Elita ki



Luwə tado lə de'gi lə Luwə pəti. <sup>19</sup> Elita ki Luwə tado lə'm tɔ, kadi loki m'te'n ta'm ningə kadi inbe ində taa ta'm'ti, kadi m'ilə'n mbər Poyta ki maji li'ə ki to lo kiyəɔ'ti, kanji bol. <sup>20</sup> In tado Poyta ki maji kin ə, m'taa'n tor Kirisiti m'to'n ki kulə gindi ji'm'ti kəy dangay'ti. Be ə, elita ki Luwə kadi m'elta ki kanji bol, toki maji kadi m'eli'n.

*Kuwə ji nan ki dɔboy'ti*

<sup>21</sup> M'ndigi kadi in gəri nya ki sɔw do'm, ki nya m'nji m'ra. In be ə, Tisiki ki in ngonkon'm ki njendigi lə'm, ki in njekuləbər ki nje ra nya ki low'ə'ti me Burəbe'ti, a el'se nya'gi pəti ki ojido'm. <sup>22</sup> In tado kin ə, m'ul'ə rɔ'se'ti kadi in gəri ji kisi'je, ningə kadi ulə dingəm me'se'ti tɔ. <sup>23</sup> Kadi lapiya, ki ndiginan, ki kunme lə Luwə ki Baw ki Burəbe lə'je Jeju Kirisiti, in do ngannkon'je'gi'ti. <sup>24</sup> Kadi, memaji lə Luwə in nan'ti ki de'gi pəti ki nje ndigi Burəbe lə'je Jeju Kirisiti ki ndigi ki to ki dɔkagilo'gi pəti.

**Ta lə Luwə Kunmindɪ ki Sigi**  
**New Testament in Gor**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gor

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source  
files dated 29 Jan 2022

2c67456e-bce1-5ef4-9c95-47d2d9335aa4